

KRSŠ

1. odborná konferencia

17. jún 2017

**ADHD, poruchy správania,
činnosť v LVS**

PaedDr. Petra Vágová

ADHD syndróm

ADHD – Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder

- * hyperkinetická porucha
- * diagnóza F 90 podľa 10. revízie Medzinárodnej klasifikácie chorôb
- * podľa klasifikačného systému Americkej psychiatrickej asociácie porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou
- * najfrekventovanejšia porucha správania, ktorá patrí medzi neurovývinové poruchy, t. z., že symptómy sa v priebehu vývinu a postupným zrením dieťaťa menia

ADHD syndróm

- * skupina porúch so začiatočnými prejavmi pred siedmym rokom života, pretrváva najmenej 6 mesiacov a je relatívne trvalá
- * prvé príznaky začínajú byť zjavné už v predškolskom veku
- * porucha ovplyvňuje učebné výsledky, správanie a sociálne vzťahy dieťaťa
- * vyžaduje si špecifický prístup vo vzdelávaní
- * neprejavuje sa len situačne, ale viac-menej trvalo ovplyvňuje všetky činnosti a oblasti správania dieťaťa

ADHD syndróm

Aby sme mohli hovoriť o hyperkinetickej poruche, charakteristické symptómy musia závažne ovplyvňovať aspoň dve z oblastí života dieťaťa:

- a) v triede,
- b) pri hre,
- c) doma,
- d) v správaní na verejnosti.

Najčastejšie prejavy ADHD

1. hyperaktivita

- nadmerné nutkanie k pohybu a k aktivite, ktorá je nezmyselná, ktorú dieťa nedokáže ovládať
- dieťa býva len zriedka spokojné a pokojné
- vnútorným prejavom je zvýšené emočné napätie, ktoré následne vyvoláva impulzívne správanie
- zvýšená energetická náročnosť vedie k rýchlejšej únave a z toho plynúcej podráždenosti

Najčastejšie prejavy ADHD

2. Impulzivita

- tendencia reagovať bez rozmyslenia, náhle a často neprimerane podnetu
- neschopnosť plánovať a ovládať svoje správanie, brzdiť momentálne impulzy a regulovať svoje počínanie k nejakému vzdialenejšiemu cieľu
- osobnostná nezrelosť, bez dlhodobějších cieľov

Najčastejšie prejavy ADHD

3. Hyperexcitabilita

- zvýšená emočná dráždivosť so sklonom k výkyvom v emočnom ladení a zníženou toleranciou k záťaži
- sklon k extrémnym citovým reakciám, ku kolísaniu od eufórie a nadšenia k mrzutej nálade a odmietaniu čohokoľvek
- zmeny v oblasti citového prežívania súvisia so zvýšenou unaviteľnosťou
- typické poruchy sebaovládania, afektívne a niekedy až agresívne reakcie

Najčastejšie prejavy ADHD

4. Poruchy pozornosti

- typickým prejavom je slabá pozornosť, unaviteľnosť, neschopnosť dlhšieho a kvalitnejšieho sústredenia
- dieťa pri ničom nevydrží a nič ho dlhší čas nebaví
- dieťa je priťahované rôznorodosťou, veľaokrát celkom neselektívne

Všetky prejavy hyperkinetickej poruchy je potrebné vnímať komplexne, v súvislosti s vekovým obdobím, rodinným prostredím, zdravotným stavom a aktuálnou situáciou, v ktorej sa dieťa nachádza.

Pri diagnostike ADHD

sa okrem vyšetrenia psychológa, špeciálneho pedagóga alebo liečebného pedagóga nevyhnutne vyžaduje aj potvrdenie diagnózy pedopsychiatrom a/alebo neurológom.

Vývinové obdobia detí s ADHD

- * **dojčenské obdobie** –
prehodený a narušený spánok,
nepravidelná a častá potreba
jedla, nepokoj, plač, citlivosť na
senzorické podnety
(zmena polohy, svetla)
- * **batola** –
neurovývinové spomalenie,
poruchy spánku, krátky záujem
o hračku, silnejší vzdor,
dráždivosť
- * **predškolský vek** –
silnejší vzdor, dráždivosť,
motorická neobratnosť, v hre
ťažšie dodržiavanie pravidiel,
nereagovanie na usmernenia
učiteľov, rodičov, nevie sa
„zahrať“ s deťmi
- * **školský vek** –
kognitívne dysfunkcie, znížené
sebahodnotenie a školská
neúspešnosť pri dobrom
intelekte, rušivé správanie,
impulzivita
- * **adolescencia** –
sociálna izolácia, poruchy
sebahodnotenia, poruchy
v správaní, experimentovanie
s návykovými látkami, rýchla
jazda, šikana
- * **Dospelosť** –
sociálna maladaptácia, striedanie
partnerov, neschopnosť
hospodáriť s peniazmi, fluktuácia
v práci, kriminalita

Problémy spojené s ADHD

- * Porucha kognitívnych funkcií
- * Porucha selekčného výberu
- * Porucha sekvencovania a realizácie plánu
- * Motoricko-percepčná porucha
- * Menšia plynulosť reči pri odpovediach
- * Zhoršený odhad času
- * Riziko úrazov a nehôd
- * Nepružnosť
- * Vzťahovosť
- * Náladovosť
- * Neznášanlivosť
- * Neschopnosť podriaďiť sa autorite a pravidlám
- * Menšia odolnosť voči neúspechu, kritike, urážlivosť
- * Nízka sebaúcta
- * Vyhybanie sa domácim úlohám

Starostlivosť o dieťa s ADHD

Práca s dieťaťom s ADHD predstavuje kombináciu viacerých postupov:

- * farmakologická liečba
- * psychologické a liečebno-pedagogické intervencie a poradenstvo
- * špeciálny prístup vo výchove a vzdelávaní
- * úprava režimu v rodine
- * úprava režimu v škole
- * systematické využívanie služieb poradenských zariadení

Pomoc pri organizovaní práce a efektívnejšie zvládanie úloh, napr.:

- režim dňa, časový harmonogram aktivít pre daný deň napísaný na vyhradenom viditeľnom mieste
- k dispozícii počas vyučovania len tie učebné pomôcky, ktoré sú momentálne potrebné
- systém postupných krokov - rozdelenie úloh
- určený termín splnenia
- slúchadlá na uši, ktoré môže dieťa použiť na určitú dobu pri samostatnej činnosti

Špecifické postupy pedagóga, napr.:

- vysvetliť nové, neznáme pojmy
- rôznorodosť aktivít
- zrakový kontakt
- pri nepokojnosti, podísť k dieťaťu, dotknúť sa ho, napr. na ramene
- v prípade výraznejších prejavov vyrušovania a nesústredenia umožniť dieťaťu na určitú dobu venovať sa inej činnosti podľa konzultácie s iným odborným zamestnancom (psychológ, liečebný pedagóg, špeciálny pedagóg), napr. kresleniu, hre s hračkou..., najlepšie v samostatnej lavici, alebo ho umiestniť do relaxačného kútika - ak je vytvorený, prípadne požiadať o intervenciu liečebného pedagóga, špeciálneho pedagóga, školského psychológa
- aktívne vtiahnuť dieťa do edukačného procesu poverením určitými úlohami, napr. rozdávaním pomôcok, zozbieraním zošitov, testov, čo zároveň znamená striedanie psychických a fyzických aktivít a príležitosť na pohybové uvoľnenie
- udržiavať jeho pozornosť, napr. opýtaním sa na jeho názor z času na čas
- požiadať ho, aby voľne zopakoval otázku, či zadanie úlohy, t. j. presvedčiť sa, či dieťa pochopilo zadanie
- čiastočne naznačiť odpoveď, keď sa dieťa „zasekne“
- verbálne vysvetľovanie dopĺňať názornými ilustráciami – pomôckami...

Starostlivosť o DIEŤA S ADHD

Deti s ADHD si vyžadujú vyšetrenie a intervencie od odborníkov viacerých disciplín: pedopsychiatrov, detských lekárov, psychologov, rodinných terapeutov, detských neurológov, liečebných pedagógov a špeciálnych pedagógov.

Potrebný je tímový prístup odborníkov.

Psychologické a liečebno-pedagogické postupy

- * terapie (napr. muzikoterapia, arteterapia, canisterapia)
- * psychoterapie (napr. koncentratívna pohybová terapia, krátkodobá dynamická terapia...)
- * relaxačné techniky
- * tréningy sociálnych zručností
- * intervencie v škole v spolupráci s rodinou – rôzne metódy, aktivity a postupy, ktoré môže pedagóg, či psychológ použiť v interakcii s deťmi s cieľom formovať u nich určité postoje, učiť ich primeraným formám správania, predchádzať konfliktným situáciám, či riešiť konkrétne kritické situácie jednotlivca alebo skupiny

Návrh päťstupňového systému nápravy a pomocnej starostlivosti

Matula a kol. (2005):

- * **1. stupeň** – starostlivosť o najľahšie prípady realizuje sám triedny učiteľ,
 - potreba náležitého poučenia, repertoár zvládacích mechanizmov problémového správania žiaka (špeciálne kurzy, podporné programy pre učiteľov a pod.);
- * **2. stupeň** – starostlivosť a nápravná práca rodičov s dieťaťom v domácom prostredí,
 - pod vedením psychológa či špeciálneho pedagóga sú rodičia zacvičovaní, celý postup je v CPPPaP kontrolovaný, supervidovaný, odborník určuje kroky postupu eliminácie a optimalizácie vplyvu prejavov ADHD na správanie dieťaťa;
- * **3. stupeň** – ambulantná starostlivosť CPPPaP (individuálna starostlivosť, skupinová terapia),
 - integrácia v ZŠ (špecializované triedy, špecializovaná pomoc);
- * **4. stupeň** – denné sanatóriá, **liečebno-výchovné sanatóriá (LVS)**;
- * **5. stupeň** – dlhodobejšie pobyty na intenzívnu liečbu detí.

LVS – Poslanie sanatória

- * Liečebno-výchovné sanatórium (LVS) je koedukované zariadenie, poskytujúce odbornú pomoc jedincom s ADHD syndrómom, s vývinovými poruchami učenia, s poruchami aktivity a pozornosti, s poruchami emocionálneho a sociálneho vývinu, s poruchami správania.
- * LVS sa zriaďuje ako denné alebo internátne zariadenie s celoročnou prevádzkou spravidla pre najviac šesť výchovných skupín (§ 123 z. 245/2008 Z. z.).
- * LVS je špeciálne výchovné zariadenie, poskytujúce osobitný liečebno-výchovný a odborný prístup k dieťaťu so zameranosťou na
 - odstránenie, eliminovanie emocionálne narušeného správania,
 - dosiahnutie sociálnej vpravenosti do aktuálneho prostredia dieťaťa, na základe poznania sociálneho vývinu,
 - vytváranie pozitívnych, sociálne akceptovaných reakcií voči prostrediu.

LVS

* denné sanatóriá - denné pobyty

- špeciálne individualizované prístupy - intenzívna individuálna a skupinová terapia - kontakt dieťaťa s rodinou
- individuálny prístup - intenzita intervencií - čiastočná eliminácia rodičov v intervenciách

* dlhodobejšie pobyty

- intervencia prebieha v špecializovanom školskom internátnom zariadení - individuálny, špecializovaný prístup - separácia od často výchovne nevhodného prostredia - priestor na regeneráciu rodiny - dieťa je odlúčené od primárnej rodiny - stigmatizácia problémového jedinca

Charakteristické znaky detí prichádzajúcich do LVS

- * poruchy učenia, aktivity, pozornosti, správania,
- * dráždivosť, impulzivita, hyperaktivita, instabilita, zvýšená unaviteľnosť, negativizmus, znížené sebahodnotenie, zlyhávanie v škole aj doma,
- * únikové tendencie, narušený emocionálny vývin, neurotické prejavy, agresivita, vulgárnosť,
- * neschopnosť nadväzovať primerané rovesnícke vzťahy, záškoláctvo, prelietavosť svojich záujmov, dominantnosť, vzdorovitosť, škodoradosť, klamstvá.

Prijímanie detí do sanatória

Do LVS sa prijímajú deti na základe:

- * žiadosti zákonného zástupcu dieťaťa po odporúčaní poradenského zariadenia,
- * návrhu kmeňovej školy so súhlasom zákonného zástupcu,
- * dohody so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu,
- * právoplatného rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia,
- * právoplatného rozhodnutia súdu alebo orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Návrh na prijímanie detí do LVS sa viaže na výsledky odborných psychologických, pedagogických a lekárskych záverov.

Diagnostický záver musí zodpovedať stanoveným vymedzeniam charakteru porúch dieťaťa.

Pobyt dieťaťa v LVS trvá spravidla **tri až dvanásť mesiacov.**

Pobyt dieťaťa v LVS

1. Dobrovoľný pobyt

- * dobrovoľné rozhodnutie rodičov/zákonných zástupcov dieťaťa
- * prevencia a včasná intervencia spojená s rôznymi výchovnými problémami dieťaťa

2. Z iného kmeňového zariadenia

- * detský domov, reedukačný detský domov, krízové centrum a pod.
- * umiestnenie dočasne, podľa potreby, naďalej však zostáva dieťa v stave kmeňového zariadenia

3. Na základe súdneho rozhodnutia

- * nariadenie vo forme predbežného opatrenia, výchovného opatrenia, nariadenie ústavnej výchovy, alebo ochranej výchovy dieťaťa
- * podmienky prijatia dieťaťa do zariadenia sú v tomto prípade určené na základe konkrétneho súdneho rozhodnutia
- * náklady spojené s pobytom sú hradené štátom

Činnosť a úloha sanatória

V rámci jednotne riadeného výchovno-vzdelávacieho procesu LVS zabezpečuje:

- * diagnostickú činnosť,
- * liečebno-výchovnú činnosť,
- * v záujme rozvoja osobnosti a ďalších zručností možnosť zapájať do záujmových aktivít/činností,
- * psychoterapeutickú činnosť.

LVS plní úlohu pri ochrane detí pred sociálno-patologickými javmi v prevencii problematickeho a delikventného vývinu.

Aktívne, individuálnou a skupinovou formou pracuje s rodinou s cieľom zlepšiť a zachovať jej funkciu.

Odborná starostlivosť v LVS poskytuje deťom/žiakom:

- * základné vzdelanie na 1. a/alebo 2. stupni ZŠ podľa ŠkVP a platných učebných osnov, korekcie porúch učenia, vzdelávanie podľa individuálneho vzdelávacieho programu s využitím a uplatnením Vzdelávacieho programu pre vývinové poruchy učenia a poruchy aktivity a pozornosti
- * výchovnú činnosť podľa Výchovného programu v LVS zameranú na rozvoj zručností, schopností a vedomostí s prihliadnutím na špecifické vývinové poruchy dieťaťa
- * individuálnu a skupinovú psychologickú, psychoterapeutickú a liečebno-pedagogickú starostlivosť zameranú na rozvoj osobnostných predpokladov dieťaťa
- * aktívnu spoluprácu rodičov formou rodičovských skupiniek a účasť na spoločných stretnutiach s odbornými zamestnancami
- * individuálne psychologické a špeciálno-pedagogické poradenstvo

Pôsobenie v LVS

- ❑ priama výchovno-vzdelávacia činnosť v podmienkach výchovnej skupiny a triedy pod vedením denného vychovávateľa a učiteľa
- ❑ poskytovanie liečebnej a psychologickej starostlivosti pod vedením psychológa a liečebného pedagóga:
 - analýza správania dieťaťa z pedagogicko-psychologického hľadiska
 - odborná terapeuticko-diagnostická a hodnotiacia činnosť
 - spolupráca s CPPPaP, s ČŠPP
 - vzájomná spolupráca vo vzťahu zariadenie - dieťa - rodič/zákonný zástupca
 - poskytovanie poradenstva v oblasti prevýchovy
 - individuálne, skupinové poradenstvo, terapie
 - odborné činnosti aj v rodinných a sociálnych vzťahoch
- ❑ nepriama výchovná činnosť pod dohľadom pomocného vychovávateľa (v prípade internátneho typu zariadenia - kontrola a vykonávanie osobnej hygieny, sebaobslužných činností, starostlivosť o ošatenie detí, starostlivosť o bezpečnosť detí a nočný klud v LVS)., sociálno-zdravotná starostlivosť pod dohľadom soc. a zdravotného zamestnanca (spolupráca zariadenie - rodič - dieťa - soc. úrad)

- ❑ Prijímané dieťa je potrebné v sanatóriu podrobiť kontrolnému, komplexnému vyšetreniu, ktoré preveruje výsledky predchádzajúcich vyšetrení, udáva prognózu a slúži ako podklad pre stanovenie výchovno-liečebných postupov pre dieťa.

Osobný záznam dieťaťa s príslušnými položkami hodnotiacimi:

- zdravotný stav,
- psychický stav,
- výsledky vzdelávacieho procesu,
- sociálne prostredie,
- výsledky výchovno-liečebného pôsobenia,
- hodnotenie celkovej psychologickéj reedukácie.
- ❑ Po ukončení výchovno-liečebnej starostlivosti sanatórium vypracováva komplexnú záverečnú správu o jej výsledkoch s odporúčacím návrhom na pokračujúce výchovné pôsobenie na dieťa a zašle správu kmeňovej škole a CPPPaP/ ČŠPP, ktoré dieťa odporučilo do sanatória.

Súčasné pôsobenie LVS

- 1. LVS NITRA - KYNEK**
- 2. LVS POĽNÝ KESOV**
- 3. LVS BRATISLAVA**
- 4. LVS KOŠICE BARCA**
- 5. LVS ČAKANY**
- 6. LVS LUBOCHŇA**
- 7. LVS SENEK (súkromné)**

Ďakujem za pozornosť.